

REUFORMATOR

INFORMATOR O POGLAVLJIMA 23 I 24

Tema broja

KAKVI SU REZULTATI DIJALOGA O IZBORNIM USLOVIMA?

SADRŽAJ

TEMA BROJA	2
Kakvi su rezultati dijaloga o izbornim uslovima?	2
SRBIJA ANALIZA	6
(Ne)posvećenost rodnoj ravnopravnosti	6
EU ANALIZA	9
Proširenje Evropske unije van fokusa izbora za Evropski parlament	9
ZANIMLJIVOSTI	12
Neophodno dalje usklađivanje sa Evropskom unijom u oblasti trgovine ljudima	12

KAKVI SU REZULTATI DIJALOGA O IZBORNIM USLOVIMA?

U susret parlamentarnim izborima narednog proleća izborni uslovi ovog leta i jeseni postali su predmet rasprava i formalizovanog dijaloga, u koji se kao posrednik uključila i Evropska unija. Dok samo angažovanje EU predstavlja značajan uspeh, rezultati prve runde parlamentarnog dijaloga ne ohrabruju.

Izborni uslovi u Srbiji ne omogućavaju ravnopravno predstavljanje učesnika u izbornoj trci niti opredeljivanje građana, koje bi bilo zasnovano na predstavljenim programima političkih aktera. I dalje postoje određene sumnje da se samim izbornim procesom i rezultatima može manipulirati. Za razgovore o izbornim uslovima moguća su najmanje tri polazišta: međunarodne obaveze Srbije i preporuke međunarodnih organizacija, zahtevi opozicije u Srbiji i preporuke civilnog društva

Nove zloupotrebe povrh nerešenih starih međunarodnih preporuka

Prvo polazište je ispunjavanje međunarodnih obaveza i preporuka, koje je Srbija dobila od relevantnih međunarodnih organizacija. U tom smislu, naročito su značajne preporuke koje je dala [posmatračka misija OEBS](#), odnosno njeno specijalizovano odeljenje ODIHR, posle parlamentarnih izbora 2016. i predsedničkih izbora 2017 godine. Koalicija prEUgovor se mogućom primenom ovih preporuka [bavila](#) detaljno pre dve godine, a stanje se do ovogodišnjeg dijaloga gotovo uopšte nije promenilo.

Koliko su preporuke ODIHR-a značajne, najbolje se vidi iz toga što i Evropska komisija u svojim godišnjim izveštajima redovno podseća na činjenicu da ove preporuke nisu

ispunjene, ne zalazeći dublje u nedostatke propisa i njihove primene. To bi mogao da bude dobar znak, jer bi se moglo tumačiti kao da je poruka EU „ne možemo da razgovaramo o detaljima, dok ove preporuke ne budu ispunjene”. Naravno, takav pristup nosi rizik drugačijeg ishoda – da će EU zaključiti da je sve u redu, čim ODIHR potvrdi da su preporuke ispunjene iako postoji dosta problema koji tim preporukama nisu bili obuhvaćeni. Objektivna opasnost od ovakvog ishoda dolazi otud što su se neki problemi javili nakon poslednje posete ODIHR-a.

Na primer, u poslednje dve godine došlo je do pojačanog obima zloupotreba javnih resursa prilikom izolovanih lokalnih izbora (npr. u Lučanima). Takođe, tokom 2018. za direktora Agencije za borbu protiv korupcije, državnog organa koji je nadležan za kontrolu finansiranja izborne kampanje, izabrana je osoba koja je do početka rada bila ne samo član političke stranke već i njen finansijer. Predmet ocenjivanja ODIHR-a nisu bili ni masovni organizovani skupovi političkih pristalica, koji su održani van izborne kampanje (npr. u okviru posete ruskog predsednika i kampanje „Budućnost Srbije”). Najzad, predmet njihovog razmatranja nije bilo ni emitovanje političke propagande van perioda izborne kampanje, na internetu i društvenim mrežama, kao ni izveštavanje o toj propagandi u klasičnim medijima.

S druge strane, bitno je naglasiti da u [najnovijem izveštaju](#) Evropska komisija traži ne samo da se primene preporuke OEBS-a/ODIHR-a već i ranije date [preporuke GRECO](#). Ovaj zahtev se posebno odnosi na to da „sistem za kontrolu finansiranja političkih aktivnosti i izbornih kampanja postane transparentniji i delotvorniji”. Formulacija je zanimljiva, jer se u prvi plan ističu nedovoljna transparentnost i delotvornost sistema kontrole finansiranja, a ne samo nedovoljna transparentnost pojedinih aspekata finansiranja kampanje.

Zahtevi opozicije praćeni protestima i bojkotom parlamenta

Drugi razlog za dijalog proistiće iz građansko-opozicionih protesta, koji su se odvijali krajem 2018. i tokom 2019. godine. Značajna grupa opozicionih političkih stranaka (okupljena u koaliciji „Savez za Srbiju”, uz brojne druge pokrete i grupe, od kojih je većina van parlamenta), aktivno je učestvovala ili organizovala proteste u gradovima Srbije, čiji je intenzitet značajno oslabio nakon aprila 2019. Ovi protesti bili su praćeni bojkotom Narodne skupštine i skupština na drugim nivoima vlasti. Protesti su u kasnijoj fazi iznedrili i brojne preporuke, koje su formulisali eksperti koji podržavaju proteste, kao i nekoliko konkretnih zahteva. Ove zahteve i preporuke vlast nije želela da razmatra u celini, a pojedini predstavnici vlasti davali su različite izjave, ukazujući na to da su predlozi neostvarivi, da su licemerni, da vlast „sve prihvata”, da se razgovori mogu voditi samo u Narodnoj skupštini koju opozicija bojkotuje itd.

Iako su preporuke uglavnom veoma kvalitetne, u nekim slučajevima je potrebno pojašnjenje. Pojedini zahtevi mogu biti **sporni**, pre svega zato što njihovo realizovanje podrazumeva da drugi akteri donesu odluku, a ne neposredno narodni poslanici ili Vlada, kao na primer, u vezi sa razrešenjem i izborom rukovodstava REM, RTS i RTV. Kako god bilo, činjenica da o ovim predlozima nije vođen adekvatan dijalog vlasti i opozicije pojačavala je potrebu da taj dijalog bude otvoren na drugi način.

Civilno društvo okupilo strane za istim stolom

Organizacije civilnog društva koje godinama prate izbornu materiju davale su i konkretne preporuke da bi se stanje poboljšalo. Stoga je i logično da se Fondacija za otvoreno društvo, kada je rešila da organizuje **letnje dijaloge** o izbornim uslovima u saradnji sa beogradskim Fakultetom političkih nauka (FPN), opredelila za to da kao stručnu podršku organizacije pozove Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID), Centar za istraživanje,

transparentnost i odgovornost (CRTA) i Transparentnost Srbija (TS).

Organizatori su pošli od toga da je „i posle tri decenije izborni proces u Srbiji opterećen brojnim problemima koji stvaraju nesigurnosti i predstavljaju podlogu za osporavanje izbornih rezultata, dok građani iskazuju nepoverenje u institucije i izborne procese”. Takođe, „uvažavajući princip da se izborni proces ne menja u izbornoj godini”, organizatori su smatrali „da je važno pokrenuti širok dijalog o izborima u Republici Srbiji, koji bi mogao da obezbedi unapređenje pojedinih delova izbornog procesa i izbornih uslova čak i u kratkom roku – pre održavanja narednih parlamentarnih i lokalnih izbora”, a da bi dugoročno „ovakav dijalog mogao da doprinese trajnom otklanjanju problema u izbornom sistemu kroz sveobuhvatnu reformu, kao i uspostavljanju njegovog integriteta”. Zamišljeno je da radni sastanci, kojih je bilo pet, pokriju četiri široko postavljene teme: *finansiranje kampanja, pristup medijima i njihova kontrola, birački spisak i izborna administraciju, kao i obezbeđivanje biračkog prava svim građanima*.

Saopšteno je da su na dijalog „pozvani predstavnici relevantnih političkih stranaka, organizacije građanskog društva koje se bave izborima i stručnjaci s fakulteta i instituta koji se bave temom” iako su pojedine parlamentarne stranke (Nova Srbija, Dosta je bilo) negirale da su dobile poziv. Najviše kontroverzi je izazvalo to što su okrugli stolovi zamišljeni kao moderirane debate bez prisustva medija, uz Četam haus (*Chatham House*) pravila, što je bilo „neophodno kako bi se u ovako delikatnom trenutku omogućila konstruktivna i otvorena rasprava”.

Organizacije civilnog društva su iskoristile dobijenu priliku i dostavile svoje viđenje problema i predloge kako da se oni reše. Organizacija Transparentnost Srbija dostavila je priloge o **finansiranju izborne kampanje**, problemima u vezi sa **medijima, sprovođenju izbora i zaštiti biračkog prava**. To su učinile i organizacije **CRTA** i **CeSID**, kao i pojedine druge organizacije koje su učestvovala u delu

dijaloga (Stalna konferencija gradova i opština – SKGO, novinarska udruženja) i opozicione stranke.

Od fakultetskih do skupštinskih klupa: rezultati dosadašnjih razgovora

Razgovori na Fakultetu političkih nauka bili su od početka praćeni kontroverzama. Oni su pogrešno smatrani pregovorima između vlasti i opozicije. Možda je vođenje takvih pregovora bila želja nekih političkih aktera ili organizatora, ali treba jasno reći da ih ovde nije bilo. Zabuna nastala povodom toga da je reč o pregovorima „koji se vode iza zatvorenih vrata” smanjila je manevarski prostor predstavnicima opozicionih stranaka. U želji da pred onima koji ih podržavaju pokažu da imaju čiste namere, oni su vlastima postavljali rokove da ispune zahteve, preteći da će napustiti dijalog, a zatim ga i napuštajući. Međutim, i dok su bili tamo, ne samo da nije bilo pregovora ni u tragovima, već nije bilo mnogo ni razgovora. Pretežan deo „Dijaloga” činili su u stvari monolozi i iskazivanje sopstvenih stavova. Tokom ovih debata, najviše polemike bilo je oko pojedinih predloga uvodničara iz civilnog društva, koje su predstavnici vlasti označavali kao prihvatljive ili „neostvarljive”.

Dva su glavna rezultata skupova na FPN-u. Prvi je bio da su razgovori (ili zbirke monologa), makar onih učesnika koji su u njima ostali do kraja (stranke na vlasti i stranke koje su najavile učestvovanje na izborima ili se još nisu opredelile za bojkot), prešli u institucije. Naime, 9. i 10. oktobra razgovori su nastavljeni, ovaj put pod okriljem Narodne skupštine i Evropskog parlamenta. Bivši evroparlamentarac Knut Flekenštajn predsedavao je tematskim razgovorima. Ovaj put su predstavnici civilnog društva dobili priliku da sumiraju glavne probleme i preporuke, ali su diskusiju vodili uglavnom domaći poslanici. Imajući u vidu da je jedna od željenih svrha EU posredovanja bila da razgovori zahvate širi spektar domaće političke scene, može se reći da je u tom delu poduhvat bio neuspešan.

S druge strane, iz ugla civilnog društva, veliki korak predstavlja činjenica da su institucije EU uočile da je nužno da se uključe u rešavanje problema u ovoj oblasti. Njihovo uključivanje može pomoći da vlasti prihvate neke promene za koje inače ne bi bili spremni, jer pritisak koji u tom pogledu vrše opozicija i građani nije dovoljan. Na sličan način i još važniju ulogu može da odigra ODIHR ukoliko odluči da se izjasni o merama za unapređenje izbornog ambijenta pre nego što uopšte budu raspisani izbori, a ne da samo naknadno izrazi svoje mišljenje i dostavi preporuke.

Prvi rezultati parlamentarnog dijaloga ne ohrabruju naročito, jer nisu usaglašene nove obaveze vlasti, već je manje-više konstatovano ono što je i do sada bilo prihvatljivo za [Radnu grupu Vlade](#). Među potencijalno korisnim delovima [Zaključaka](#), može se istaći zapažanje da je „pre sledećeg međustranačkog sastanka sredinom novembra potrebno preduzeti korake za dalje poboljšanje uslova za održavanje parlamentarnih izbora. Ovo se posebno odnosi na stvaranje jednakih uslova za sve političke stranke koje učestvuju u izborima kako bi imale jednak pristup medijima, posebno javnim servisima (RTS, RTV)”. Takođe, tu je i konstatacija da su učesnici „naglasili važnost da se osigura da se za takve predloge dobije i povratna informacija od OEBS/ODIHR-a kako bi se obezbedilo da su u potpunosti usklađeni sa njihovim preporukama.”

Dobar, loš, zao: šta je vlast prihvatila, šta odbila, a šta ignorisala?

Iako je od samog početka bilo jasno da se bez zakonskih izmena ne mogu rešiti problemi, predstavnici vladajućih stranaka su isprva izbegavali da se izjasne o tome i generalno su usmerili pažnju ka merama koje se mogu sprovesti bez izmene propisa. Tek krajem septembra je postalo očigledno da će se otvoriti pitanje bar nekih izmena propisa. Međutim, problem je što je pristup selektivan – ne rešavaju se svi uočeni problemi, već samo oni koje je vlast odabrala, dobrim delom na osnovu izraza koji se koriste u pojedinim ODIHR preporukama.

Tokom diskusija na FPN-u predstavnici vladajućih stranaka su **iskazali spremnost da prihvate predloge** da se preciznije definišu izborna kampanja (radi razdvajanja troškova kampanje od troškova redovnog rada političkih stranaka), aktivnosti koje bi bile zabranjene političkim subjektima i pojam javnih resursa i ograničenja njihovog korišćenja u kampanji. Takođe, i da se uvedu strože kazne za zloupotrebu javnih resursa, da se preciziraju dužnosti Agencije za borbu protiv korupcije prilikom kontrolisanja finansiranja kampanje (objavljivanje izveštaja o kontroli u određenom roku, kontrola korišćenja javnih resursa i kontrola poštovanja ograničenja i dužnosti koje se odnose na javne funkcionere). Iskazana je i spremnost da se formira Nadzorni odbor za sledeće izbore i da se poveća javnost rada Republičke izborne komisije. Neke od tih preporuka su delimično pretočene u konkretne predloge mera.

S druge strane, **negativno su ocenjeni predlozi** da se javnim funkcionerima **zabrani da u tom svojstvu** tokom izborne kampanje organizuju ili da učestvuju na javnim okupljanjima i drugim događajima promotivne prirode, izuzev onda kada je učestvovanje upravo tog funkcionera neophodno radi ispunjavanja zakonskih obaveza. Takođe su odbačene preporuke organizacija TS i CRTA da se ponovo zakonski **zabrani korišćenje budžetskih sredstava dodeljenih političkim subjektima** za njihov redovan rad (van kampanje) u svrhu sprovođenja izborne kampanje, koje je važilo do 2014. Razmatrane su, ali bez zaključka, preporuke TS da se **preciziraju pravila o kreditima** kako bi se onemogućilo da krajnji izvori finansiranja kampanje ostanu nepoznati i nakon objavljivanja finansijskih izveštaja, kao i njeni predlozi da se javnosti omogući **uvid u podatke o izvorima finansiranja i troškovima kampanje dok ona traje**. Nije bilo zaključka ni u vezi sa predlozima organizacije TS da se razmotri **izmena iznosa koji se izdvaja za finansiranje izborne kampanje, kao i načina njegove raspodele**.

Problemi koji su ostali po strani

U **oblasti zloupotrebe javnih resursa** nisu bile razmatrane preporuke organizacije Transparentnost Srbija **da se uredi državno oglašavanje i sponzorstva** kako bi se

sprečila „kupovina podrške” medija, kao ni predlozi organizacija TS i CRTA da se **angažuju drugi državni organi** (Državna revizorska institucija, javno tužilaštvo) prilikom kontrolisanja javnih rashoda i **zloupotrebe** javnih resursa u vezi sa kampanjom. Preporuka organizacije CRTA u vezi sa kažnjavanjem zloupotrebe imovine, imena i aktivnosti **javnih preduzeća u političke svrhe** delimično je uzeta u obzir u potonjim predlozima Vlade.

U **oblasti finansiranja izborne kampanje** nisu razmatrane preporuke organizacije CeSID **da se unesu promene u pravilnike** Agencije za borbu protiv korupcije u vezi sa troškovima i izveštavanjem političkih subjekata, kao ni preporuke koje se odnose **na političko oglašavanje**. Nisu razmatrane preporuke organizacije TS da se uredi kampanja koju **druga pravna lica neposredno vode** u korist ili na štetu nekog političkog subjekta, predlog da se **dosledno uredi status „grupa građana”** kao nosilaca prava i obaveza, kao ni predlog da se razmotri **ograničenje rashoda kampanje** u skladu sa preporukama ODIHR-a. Nije bilo rasprave ni o preciziranju brojnih drugih zakonskih odredaba, na primer, u vezi sa utvrđivanjem vrednosti priloga u vidu besplatnih usluga, tretmana jemstva kao priloga, uređivanja kontrole oglašavanja na internetu i društvenim mrežama. U **oblasti kažnjavanja kršenja zakona** nije razmatrana preporuka TS da se bolje formuliše **krivično delo** iz člana 38 Zakona o finansiranju političkih aktivnosti i uvede mogućnost korišćenja posebnih dokaznih radnji za istragu tog krivičnog dela, zatim da se precizira mera „gubitka prava na dobijanje sredstava iz javnih izvora”, te da se prekršajnim normama pokriju svi slučajevi kršenja Zakona.

U **vezi sa izmenama drugih propisa** nisu razmatrane preporuke TS koje se odnose **na uređivanje političkog oglašavanja** i ulogu Regulatornog tela za elektronske medije (REM) u kontrolisanju finansiranja izborne kampanje. U **vezi sa problemima nastalim prilikom primene postojećih normi** nisu razmatrani načini da se reši pitanje mogućeg sukoba interesa direktora Agencije za borbu protiv korupcije prilikom vršenja poslova kontrole i tumačenja Agencije u vezi sa mogućnošću korišćenja službenih vozila državnih funkcionera za potrebe izborne kampanje.

Nova zakonska rešenja i podsetnik za primenu postojećih

Ministarstvo finansija je otvorilo javnu raspravu o Nacrtu [izmena i dopuna Zakona o finansiranju političkih aktivnosti](#), koja traje od 2. do 19. oktobra. Nacrt donosi **definiciju izborne kampanje**, u kojoj se navode pojedine vrste aktivnosti. I pored ovog preciziranja, **ostaju dileme oko knjiženja pojedinih troškova** u okviru kampanje (ili samo u okviru godišnjeg izveštaja), kao i oko razdvajanja troškova kada se kampanje za više izbora odvijaju istovremeno. Izmene člana 23 Zakona donose **korisna preciziranja u vezi sa ravnopravnim mogućnostima korišćenja javnih resursa** za izbornu kampanju (npr. najam prostorija). U članu 35, kao značajna novina, uvodi se **obaveza Agencije za borbu protiv korupcije da po prijavljenom kršenju pravila o finansiranju političkih aktivnosti odluči u roku od pet dana** i da tu odluku objavi. Nedugo potom pojavili su se i nacrti minimalnih zakonskih intervencija u okviru Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije i Zakona o javnim preduzećima.

Vlada Srbije je [Zaključkom od 23. septembra ukazala](#) svojim članovima, drugim funkcionerima izvršne vlasti, direktorima javnih preduzeća i javnih ustanova, kao i funkcionerima AP Vojvodina i lokalnih samouprava, **na obavezu poštovanja člana 29 Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije** u periodu od raspisivanja do okončanja izbora. Ovo upozorenje je u pojedinim medijima **pogrešno tumačeno** kao uvođenje nove zabrane ili kao zabrana vođenja „funkcionerske kampanje”. Zaključak ipak donosi neka korisna preciziranja, na primer, da se izborna kampanja ne može voditi u radno vreme organa u kojem funkcioner obavlja funkciju, kao i da će se kršenje tih pravila smatrati težom povredom dužnosti službenika na položaju, tj. nesavesnim obavljanjem dužnosti direktora javnog preduzeća, odnosno javne službe.

Veoma je značajno to što je uočeno da je neophodno promeniti zakonski okvir u oblasti finansiranja izborne kampanje i po pitanju zloupotrebe javnih resursa. Međutim, **aktuelni predlozi nisu dovoljni** za rešavanje svih prioritarnih problema u ovoj oblasti, uključujući u to i

neke koji su uočeni u antikorupcijskim i evrointegracijskim planskim dokumentima Republike Srbije iz 2013. i 2016, u preporukama ODIHR-a iz 2016. i 2017. i u mišljenju TAIEX eksperta EU 2016. Zbog toga je **neophodno da se planirani obim zakonskih izmena proširi** tako da obuhvati sve poznate nedostatke Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, zatim pravila o aktivnostima funkcionera i državnih organa tokom izborne kampanje (član 29 Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, odnosno čl. 50 Zakona o sprečavanju korupcije), kao i odredbe drugih povezanih propisa (medijsko predstavljanje, oglašavanje, krivično gonjenje).

*Nemanja Nenadić
programski direktor
Transparentnost – Srbija*

KORISNI LINKOVI:

1. [Izveštaji posmatračkih misija OEBS-a/ODIHR-a sa preporukama](#)
2. Nenadić, Nemanja. Predsednički izbori: Sprovođenje zakona i evropske integracije. prEUgovor, Beograd, 2017.

SRBIJA ANALIZA

(NE)POSVEĆENOST RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Prvi Nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23 u vezi sa antidiskriminatornom politikom ne sadrži preporuke CEDAW Komiteta, koje je Srbija dobila u martu ove godine iako bi to bilo očekivano. Iznenađuje to što ni novi Akcioni plan za primenu Strategije za rodnu ravnopravnost u planiranim aktivnostima, budžetskim sredstvima i indikatorima za procenu efekata ne integriše dovoljno ove preporuke. Šta to govori o „posvećenosti i ozbiljnosti” državnih aktera, piše Tanja Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra.

Namera ovog teksta je da ukaže na to da državna politika u oblasti rodne ravnopravnosti nije usklađena sa obavezama iz međunarodnih ugovora, što se ogleda i u prvom Nacrtu [revidiranog](#) Akcionog plana (AP) za Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava. Jedan od pokazatelja da je preporuka koja se bavi načelom nediskriminacije i osetljivim društvenim grupama imala uticaj jeste napredak Srbije, dokumentovan u Zaključnim zapažanjima Komiteta Ujedinjenih nacija za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW).

Imajući u vidu da je Srbija dobila [nova](#) Zaključna zapažanja CEDAW Komiteta, bilo je očekivano da preporuke ovog međunarodnog tela budu integrisane u revidirani Akcioni plan. Međutim, to se nije dogodilo. Istovremeno, i [novi](#) Akcioni plan za primenu Strategije za rodnu ravnopravnost za period 2019–2020. godine, koji predstavlja jednu od aktivnosti u AP za Poglavlje 23, a o kome je javna rasprava upravo završena, nedovoljno integriše CEDAW preporuke u plan mera i aktivnosti.

Opređeljenost za puno sprovođenje preporuka

Iako je Kancelarija za ljudska i manjinska prava u seriji [vesti](#) o pripremama i predstavljanju [Četvrtog](#) periodičnog izveštaja Republike Srbije o primeni Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena isticala „posvećenost i ozbiljnost”, „opređeljenost punom sprovođenju preporuka”, kao i to da je „Srbija postigla značajne rezultate kada je u pitanju unapređenje položaja žena”, odnosno da je „u potpunosti ispunjeno 71 odsto preporuka” i da se „radi intenzivno na sprovođenju ostalih preporuka”, nova Zaključna zapažanja CEDAW Komiteta to nisu potvrdila. Kancelarija je [izvestila](#) i da „Vlada Srbije pridaje veliki značaj dobijenim preporukama i da je cilj da one budu realizovane u naredne četiri godine”.

Najpre, Srbija nije ostvarila 71 posto prethodnih [preporuka](#) CEDAW Komiteta (ostaje nejasno ko je i kako napravio ovu procenu). Naprotiv, Komitet je 2019. u celosti ponovio sve prethodne preporuke u četiri

oblasti: privremene posebne mere, diskriminatorni rodni stereotipi, zapošljavanje i zdravlje žena. Istovremeno, Srbija nije dobila samo 28 novih preporuka, kao što navodi direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava, kao što nije tačno ni to da „nema ozbiljnih zamerki za aktivnosti Srbije u toj oblasti”, kako je istaknuto na [sastanku](#) Vlade. Pregledom dokumenta lako je ustanoviti da je dobijeno najmanje 77 preporuka u 24 oblasti (od kojih su neke složene i sadrže veći broj posebnih preporuka). Ipak, tačna je konstatacija da bi trebalo „uspostaviti konsenzus o načinu merenja napretka u sprovođenju preporuka”.

Mada se Kancelarija za ljudska i manjinska prava značajno angažovala u ovoj oblasti, Komitet je naglasio da zakonodavna vlast ima ključnu ulogu u osiguravanju potpunog sprovođenja Konvencije i pozvao Narodnu skupštinu da preduzme neophodne korake u vezi sa sprovođenjem novih Zaključnih zapažanja. Ne treba puno poznavati prilike da bi bilo jasno da ni Narodna skupština u plenumu, ali ni Odbor za ljudska i manjinska prava i rodnu ravnopravnost nisu razmatrali ni Četvrti izveštaj Srbije, ni nova Zaključna zapažanja CEDAW Komiteta, što najbolje odražava stvarnu prirodu „posvećenost i ozbiljnost”, kao i „opređeljenost punom sprovođenju” međunarodnih obaveza.

Neintegrisane preporuke

Šta je preporučio CEDAW Komitet što se moralo naći i u sadržaju prvog Nacrta revidiranog AP za Poglavlje 23? Ako izuzmemo preporuke koje se odnose na konkretne oblasti (kao što je zapošljavanje, zdravlje, obrazovanje), koje bi trebalo smestiti u odgovarajuća poglavlja, pažnju ćemo usmeriti na preporuke o vidljivosti Konvencije, zakonodavnom okviru i definiciji diskriminacije, ulozi pravosuđa i pristupu pravnoj pomoći, nacionalnim mehanizmima za unapređivanje položaja žena i nezavisnim institucijama za zaštitu ljudskih prava, privremenim posebnim merama, kao i na preporuke u vezi sa ženama iz osetljivih društvenih grupa. Sve

navedene teme su relevantne za Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava.

Komitet ističe važnost vidljivosti Konvencije, Opcionog protokola i Opštih preporuka i poziva da se osigura da oni budu stalno praćeni i da bude procenjivan njihov uticaj, da se preduzmu sve mere protiv antirodnog diskursa i njegovog negativnog uticaja na dostignuća države, da se podigne svest žena o njihovim pravima, uključujući u to i žene iz marginalizovanih društvenih grupa. Podseća zatim državu na važnost usvajanja novih antidiskriminacionih zakona (koji su u zastoju od 2016. godine), kao i na to da treba obezbediti dovoljna budžetska sredstva za redovno praćenje i procenjivanje njihovog uticaja.

Komitet traži da se preispitaju odredbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o sprečavanju nasilja u porodici i Nacrta zakona o rodnoj ravnopravnosti kako bi se žrtvama svih oblika rodne diskriminacije omogućio pristup besplatnoj pravnoj pomoći, kao i da se različitim akterima, uključujući u to i organizacije civilnog društva i univerzitete, omogućiti da je pružaju. Preporučuje se da sistem državne pomoći treba da podrazumeva odgovarajuće ljudske i finansijske resurse kako bi bili praćeni efekti primene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Komitet traži da se osnaže znanja sudija, tužilaca i advokata o Konvenciji kako bi je oni direktno primenjivali u sudskim postupcima.

Kada je reč o nacionalnim mehanizmima za unapređenje položaja žena i rodne ravnopravnosti, preporučuje se da se ojačaju njihovi mandati i nezavisnosti, da se finalizuje uspostavljanje mehanizama na lokalnom nivou, kao i da se obezbede odgovarajući ljudski i finansijski resursi za njihov rad i za primenu Akcionog plana Strategije za rodnu ravnopravnost. Preporučuje se i poboljšanje saradnje sa organizacijama civilnog društva, posebno ženskim, tako što će njihov rad biti finansijski podržan, a one sistematski uključene u razvoj odgovarajućih zakona, politika i programa, na nacionalnom i na lokalnom nivou.

Komitet se osvrće i na rad nezavisnih institucija za ljudska prava, pozivajući da se osigura vidljivost, pristupačnost i transparentnost institucije Zaštitnika građana, posebno

u ruralnim predelima, da se ohrabre žene da koriste ovaj mehanizam žalbe, te da se osigura njegov rad u skladu sa Pariskim principima. Međutim, Komitet ne ukazuje na rad Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, a treba primetiti da je poverenica propustila priliku da ovo međunarodno telo izvesti o položaju žena iako je u posmatranom periodu **izrađen** i Poseban izveštaj o diskriminaciji žena (2015).

Kada je reč o privremenim posebnim merama, Komitet podseća državu na prethodne preporuke i dodaje da je potrebno da se pojača njihova primena u svim oblastima Konvencije, posebno onih vezanih za žene iz višestruko diskriminiranih grupa, ali i da je potrebno da se podigne svest o takvim merama i unapredi prikupljanje i analiza rodno osetljivih statističkih podataka kako bi bio procenjen uticaj ovih mera. Komitet poziva državu da energično nastavi sa naporima da eliminiše višestruke i međusobno povezane oblike diskriminacije koje doživljavaju žene izložene nepovoljnim društvenim uticajima. Zbog toga što se ovo pitanje ističe kao urgentno, od Srbije se traži da u roku od dve godine dostavi pisanu informaciju o koracima koji su preduzeti za sprovođenje ove preporuke.

Iz svega navedenog, a na osnovu pregleda prvog Nacrta revidiranog AP za Poglavlje 23 u vezi sa antidiskriminatornom politikom, kao i novog AP za primenu Strategije za rodnu ravnopravnost, sasvim je jasno da oni u planiranim merama i aktivnostima, budžetskim sredstvima i indikatorima za procenu efekata ne sadrže preporuke CEDAW Komiteta, koje su u ovom tekstu predstavljene.

Novi Akcioni plan 2019–2020. za sprovođenje Strategije za rodnu ravnopravnost neće dovesti do povećanja sigurnosti žena od rodno zasnovanog nasilja (posebni cilj 1.5).

Planirana budžetska sredstva za realizovanje ovog posebnog cilja nikako nisu dovoljna (za dve godine biće izdvojeno 1.550.000 dinara, što je suma za projekat manjeg obima). Neadekvatna je i struktura troškova (jer obuhvata finansiranje konsultacija,

istraživanja, analiza, studija i samo tri obuke), dok su sredstva za uspostavljanje centralne evidencije o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici nepoznata (planirana iz donatorskih sredstava, ali se još ne zna da li su obezbeđena). Pokazatelji ishoda nemaju nikakve veze sa planiranim merama i aktivnostima, a ciljne vrednosti su pogrešno postavljene. Takođe, za mnoge početne vrednosti se ne navode podaci iako postoje, te nije jasno u odnosu na šta će se procenjivati planirani napredak.

Nije moguće očekivati da će meru koja se odnosi na „obezbeđivanje uslova za održive, kontinuirane, dostupne usluge ženskih i feminističkih organizacija specijalizovanih za podršku ženama u situaciji nasilja” sprovesti i koordinirati Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. To posebno ako imamo u vidu sve šta je u prethodnom periodu učinjeno da usluga nacionalnog SOS telefona, i pored šest licenciranih pružalaca u okviru nevladinog sektora, bude poverena sedmom pružaocu u ustanovi socijalne zaštite, koja se nikada nije bavila tom aktivnošću.

*Tanja Ignjatović
Autonomni ženski centar*

EU ANALIZA

PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE VAN FOKUSA IZBORA ZA EVROPSKI PARLAMENT

Tema proširenja bila je zanemarena tokom kampanje pred izbore za Evropski parlament 2019. godine. I tamo gde se pominjala, odslikavala je negativno raspoloženje u državama članicama. I one političke stranke koje bi bile sklonije od drugih da u pozitivnom tonu govore o proširenju, prećutale su ovu temu, prateći uglavnom negativne trendove javnog mnjenja. Rezultati izbora i

političke kombinacije među zemljama članicama doveli su do toga da komesar iz Mađarske dobije mandat za temu proširenja, što otvara više pitanja, nego što nudi odgovora o perspektivama procesa u narednom periodu.

Nema proširenja dok Evropska unija ne bude reformisana iznutra

Februara 2018. godine Evropska komisija je donela svoju Strategiju za zemlje Zapadnog Balkana, koja je, između ostalog, formalno povezala dinamiku proširenja Unije na ovaj region sa dinamikom njenih internih reformi. Tako je 2025. godina postala tačka nakon koje se u optimalnom slučaju može dogoditi i formalno učlanjenje dva trenutna kandidata, Srbije i Crne Gore. Sa druge strane, Brisel je time otklonio mogućnost da se povede ikakva debata o ranijem učlanjenju neke od zemalja. **Naglašavanje toga da proširenja neće biti pre 2025. godine postalo je važan deo šire političke poruke Brisela i prestonica zemalja članica.**

Kako su se približavali izbori za Evropski parlament krajem maja 2019. godine, bilo je vidljivo da evropski političari nisu bili raspoloženi da temu proširenja Unije uzdignu na visoko mesto u svojim porukama i da je javnosti prikažu kao pozitivnu i poželjnu. Izvesni „zamor” javnosti EU tom temom bio je vidljiv od samog početka mandata Junkerove komisije, posebno kada je rekao da „do 2020. neće biti novog proširenja” i da je „potrebna pauza”. Iako je tehnički bilo potpuno jasno da je dostizanje članstva u tom roku i inače nedostižno za bilo koju potencijalnu članicu, naglašavanje odlaganja i postojanje skepse prema proširenju postali su odlika ukupnog javnog diskursa u EU.

Francuski predsednik Makron je u svom govoru u Evropskom parlamentu aprila 2018. godine rekao da podržava „volju da se Zapadni Balkan integriše u EU (...) međutim, zastupaću proširenje EU na Balkan tek kada produbimo i reformišemo integraciju unutar same Evrope”. Domaća javnost je s pravom to razumela kao odugovlačenje procesa, odlaganje, pad zainteresovanosti

Unije za ovaj prostor, mada se i [sama nalazi pod negativnim uticajem dominantnog medijskog diskursa](#) o procesu pristupanja, pa i o Evropskoj uniji uopšte.

Proširenje nepoželjna predizborna tema

Početkom godine Evropska komisija je [pomerila objavljivanje godišnjih izveštaja o napretku](#), planirano inicijalno za april, za nedelju nakon održavanja izbora za Evropski parlament (23–26. maj). Ovo pomeranje je pokazalo do koje mere su evropski političari želeli da izbegnu mogućnost da se tema proširenja umeša u izbornu kampanju i da postane predmet javne rasprave. U osnovi se krio strah da će ovu temu iskoristiti razne desno orijentisane stranke, koje su otvoreno protiv daljeg proširenja (*Nacionalno okupljanje*, *bivši Nacionalni front* u Francuskoj, *Liga* i *Italijanska braća* u Italiji, *Partija slobode* i *Forum za demokratiju* u Holandiji itd.), kao i želja da im se ne otvara dodatni prostor za jačanje.

Istovremeno, u sklopu pripreme već odlagane posete francuskog predsednika Makrona Srbiji, ministarka za Evropu i vodeća ličnost Makronove partije LREM na evropskim izborima Natali Loazo prvo je javno poručila da „[sadašnje stanje Evropske unije ne omogućava nova pristupanja u zadovoljavajućim uslovima](#)”, a potom je u Beogradu obrazlagala različite stavove članica EU o pitanju proširenja i poziciju te teme unutar ukupnih odnosa u Uniji. Malo posle te posete, početkom aprila, tokom prve velike debate predstavnika najvećih francuskih stranaka o evropskim izborima, [samo dvoje od dvanaest prisutnih predstavnika izjasnilo se za prijem Srbije](#) u Uniju i 2025. godine, i to socijalista (u opoziciji) i predstavnik UDI, manje liberalne stranke. Natali Loazo se u ime vladajućeg LREM-a izjasnila protiv toga.

Sredinom aprila Donji dom holandskog Parlamenta dvotrećinskom većinom glasao je da se uputi nalog Vladi da od Evropske komisije traži suspenziju bezviznog režima za građane Albanije. Formalni razlog bio je porast nelegalne migracije iz Albanije i porast kriminala povezan sa građanima Albanije ili Holanđanima albanskog porekla.

Iako je holandska Vlada poslala takav zahtev Komisiji, ali tek 31. maja, nakon samih izbora, kada su rezultati već bili poznati, Komisija je početkom jula odbila taj zahtev. Istovremeno, holandski Parlament ratifikovao je članstvo Severne Makedonije u NATO savezu, ali je u tekstu rezolucije istaknuto da „[članstvo u NATO nije i korak ka članstvu u EU](#)”, ne želeći ni deklarativno da potvrdi vezu između evrointegracija i atlantskih integracija Severne Makedonije.

Evropske partije i proširenje

Od velikih političkih grupa u Evropskom parlamentu pozitivan stav imaju uglavnom socijaldemokrate i zeleni. Oni se drže stava da će priključenje Uniji doći na osnovu zasluga u pregovorima i da je tema proširenja u suštini pozitivna priča evropske politike. Evropski narodnjaci i liberal-demokrate trenutno su glavni zagovornici stava da će proširenje morati da sačeka unutrašnju reformu Unije. Slično smatra i ujedinjena levica, koja na drugačiji način zamišlja poželjni izgled reformisane Unije. Šarenolike grupacije desno orijentisanih stranaka uglavnom zagovaraju okončanje politike proširenja, pri čemu su više negativno fokusirane na Tursku, nego na Zapadni Balkan.

„Sposobni i voljni”

Proširenje nije bilo tema samita Evropske unije u Sibiru, održanog 8. maja, pod rumunskim predsedavanjem. Štaviše, u [prvom Nacrtu strateške agende](#) Unije za period 2019–2024. godine, koji je uobličen na tom samitu, tema proširenja uopšte nije bila ni pomenuta. U konačnoj verziji, koja je usvojena tokom juna, proširenje se našlo u formi „[podrške evropskoj perspektivi zemljama Evrope, koje su sposobne i voljne da uđu](#)”.

Ovde se nameću dva zaključka. Prvi, razlika između nacrtu i konačne verzije može se tumačiti shodno vremenu u kom su nastajali, jer je nacrt rađen tri nedelje pre izbora, a finalna verzija nakon što su rezultati izbora bili jasni. Drugi, treba primetiti da se uvodi termin

„sposobne i voljne”, što predstavlja očekivanje od zemalja Zapadnog Balkana, kojima se nudi „evropska perspektiva” (ne i članstvo). Naravno, voljnost i sposobnost su se uopšteno podrazumevale i ranije. Ipak u kontekstu upornog odlaganja otpočinjanja pregovora sa Albanijom i Severnom Makedonijom i u kontekstu otvaranja „belog Šengena” za građane sa Kosova, te u kontekstu postojanja višegodišnjeg javnog skepticizma u samoj u EU vezanog za proširenje, ovakva formulacija će značiti da će zemlje Zapadnog Balkana tokom ovog procesa morati same više da urade. Od njih se očekuje da nađu novu energiju i da prevaziđu sopstveni „umor od proširenja”.

Dalje, negativno su uticali i nalazi izveštaja o napretku za zemlje Zapadnog Balkana, koji su konačno objavljeni u poslednjoj nedelji maja. U njima se nisu našle posebne pohvale, pre svega napretka u vezi sa vladavinom prava i ostvarivanjem građanskih sloboda, niti optimizam vezan za ukupne reforme, koji bi dao novi podstrek i uticao na zemlje članice da sa svoje strane ubrzaju proces proširenja. Krajem juna Srbiji je otvoreno samo jedno poglavlje (Poglavlje 9 – finansijske usluge), što predstavlja usporavanje ritma u odnosu na dosadašnje otvaranje po dva poglavlja u junu i decembru 2018.

Unutrašnja nesloga i nejednaki uticaj prilikom definisanja politike proširenja mogli su se videti i iz [neformalnog memoranduma](#), koji su poslali predstavnici trinaest zemalja članica, uglavnom iz Istočne i Jugoistočne Evrope, uz Italiju, kao najveću pojedinačnu članicu, i Poljsku, kao zemlju koja je koordinirala ovim stavovima i koja je mesec dana kasnije bila domaćin samita Berlinskog procesa. Kao poseban iskorak, u memorandumu se od EU traži da otvori pregovore sa Albanijom i Severnom Makedonijom. Taj zahtev podržala je i Evropska komisija, ali to nije bilo dovoljno, te je donošenje odluke u junu ponovo odloženo, sada za oktobarski samit. Odsustvo podrške Francuske, Nemačke, Španije i Holandije, pre svih jasno pokazuje obrise „skeptičnog” bloka unutar EU, koji dominira prilikom definisanja politike proširenja.

Izvor: Pixabay

Sve više igrača na balkanskom terenu

U internim raspravama u EU, na junskom sastanku Saveta za opšte poslove EU, Ameli de Monšalen, koja je naslednica Natali Loazo na mestu ministarke za evropske poslove, kolegama je [potvrdila stav Francuske](#) da proces proširenja nadasve mora da se shvati u kontekstu prioriteta jačanja evropskog jedinstva i funkcionisanja EU, da mora da se zasniva na rigoroznim kriterijumima, kao i da sam proces proširenja nije i ne može biti jedini način upravljanja odnosima između Unije i zemalja Zapadnog Balkana. Ona je time aludirala na jačanje bilateralnih odnosa zemalja članica sa zemljama regiona, što je proces koji je Francuska već bila otvorila svojom [strategijom za Zapadni Balkan](#) i veoma upečatljivom posetom predsednika Makrona Srbiji sredinom jula.

Čineći ovaj korak jačanja direktnog uticaja na Zapadnom Balkanu, Makron donekle na umu ima i svoj odnos prema Berlinu, s kojim je neuspešno pokušavao da nađe zajednički jezik o potrebnim promenama u Uniji i s kojim želi da ojača partnerstvo u regionu u kom je prethodnih godina Nemačka bila dominantni politički faktor iz Evrope. Međutim, to partnerstvo se do sada pokazalo neefikasno kada je reč o verovatno centralnom političkom pitanju – pregovorima Beograda i Prištine. Multilateralni sastanak zainteresovanih predstavnika EU i zemalja Zapadnog Balkana početkom maja u Berlinu nije otkočio ovaj proces, jer Francuska i Nemačka nisu mogle da utiču na prištinske vlasti da odustanu od nametanja visokih taksi na robu iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Šanse za napredak bile su toliko male da je otkazan nastavak razgovora u Parizu, planiran za početak jula.

Mađar kao komesar za proširenje: nagrada ili kazna?

Nakon letnje pauze novoizabrana šefica Evropske komisije, bivša nemačka ministarka odbrane Ursula fon der Lajen iznela je 10. septembra svoje predloge za sastav Komisije. Za naslednika Johanesa Hana na mestu komesara za proširenje predložila je prvo mađarskog pravnika Lasla Tročanjija, bivšeg stručnjaka Venecijanske komisije, ali i ministra pravde u vladi Viktora Orbana (od 2014. do danas). Imajući u vidu širi sukob dela političkog spektra EU sa Viktorom Orbanom povodom erozije vladavine prava i stanja građanskih sloboda u Mađarskoj, kao i njegov složen odnos sa Evropskom narodnom partijom (EPP), čiji je Fides sada samo suspendovani član, teško je oceniti značaj predlaganja Tročanjija za ovu poziciju. Sa jedne strane, jasno je da ceo portfelj ne nosi posebnu težinu u prioritetima nove komisije, niti da pruža posebne mogućnosti za isticanje dobrim rezultatima barem u doglednoj budućnosti. Sa druge strane, Mađarska jeste, na svoj način, jedan od glavnih zagovornika bržeg uključivanja, makar Srbije i Crne Gore, u EU i potpisnik pomenutog memoranduma trinaest članica. Do daljeg nije jasno da li je ovo nagrada ili kazna i za Budimpeštu i za Zapadni Balkan.

Međutim, Komitet za pravna pitanja Evropskog parlamenta odbacio je kandidaturu Tročanjija na sednici 30. septembra. On je odbijen usled utvrđenog sukoba interesa, koji sam Tročanji nije uspeo da razreši pred poslanicima. Suočen sa ovim problemom, Viktor Orban je, konsultujući se sa Ursulom fon der Lajen, imenovao novog kandidata Olivera Varheljija, koji je trenutno stalni predstavnik Mađarske u EU. Time portfelj proširenja verovatno ostaje u mađarskim rukama, jer ne postoji volja da se izmene portfelji po zemljama članicama.

Kao u vreme Junkerove izjave iz 2014, i danas je obaveštenim posmatračima jasno da ni dve vodeće zemlje u procesu pridruživanja – Srbija i Crna Gora – iz različitih razloga neće politički i tehnički biti spremne za učlanjenje u Evropsku uniju oko 2025. godine. Stoga bi insistiranje raznih predstavnika EU i zemalja članica na prolongiranju pitanja proširenja do završetka unutrašnjih reformi trebalo, pre svega, shvatiti kao odjek dubljih

unutrašnjih problema u EU, koji se, doduše, odražavaju na društva Zapadnog Balkana. Pred njima se tako nalaze dva zadatka – da nađu unutrašnje snage za nastavak reformskog procesa i da pojačaju i udruže napore kako bi naglasile pozitivne aspekte politike proširenja za same države članice.

Milan Igrutinović

Centar za primenjene evropske studije

ZANIMLJIVOSTI

NEOPHODNO DALJE USKLAĐIVANJE SA EVROPSKOM UNIJOM U OBLASTI TRGOVINE LJUDIMA

Iako je napravljen ogroman pomak u usklađivanju zakonodavnog okvira Srbije i Evropske unije u oblasti trgovine ljudima, i dalje postoje značajni nedostaci koje treba otkloniti, a najveći izazov ostaje primena postojećeg okvira, zaključeno je na VIII sastanku Posebne radne grupe za sprovođenje i praćenje Strategije protiv trgovine ljudima 5. septembra 2019, a povodom predstavljanja Studije organizacije ASTRA o usklađenosti prava Republike Srbije sa pravnim tekovinama Evropske unije u oblasti borbe protiv trgovine ljudima.

Nalaze i preporuke iznela je autorka prof. dr Violeta Beširević, a o njima su raspravljali članovi i članice Radne grupe, predstavnici vladinih i nevladinih aktera na polju borbe protiv trgovine ljudima i predstavnici/ce Vlade, ministarstava i međunarodnih organizacija i institucija.

Neke od glavnih preporuka odnose se na ustavnu zabranu trgovine ljudima, koju bi trebalo osnažiti odredbom. Ta odredba bi predviđala da pristanak žrtve na bilo koji vid trgovine ljudima nije relevantan u slučaju povrede zabrane. Ovakva odredba bi svakako učinila ustavnu zabranu delotvornijom, ali je pored toga važna i zbog utemeljenja zakonske inkriminacije trgovine ljudima.

Izvor: ASTRA

Studija dalje ukazuje na neke od važnih **nedostataka inkriminacija trgovine ljudima** (čl. 388 Krivičnog zakonika):

- Otmica i prevara nisu predviđeni kao načini izvršenja dela.
- Nema razloga da to što je žrtva potencijalno pristala na eksploataciju ili na uspostavljanje ropskog ili njemu sličnog odnosa tretira kao relevantno u odnosu na postojanje krivičnog dela iz stavova 3 i 7 člana 388, kao što utiče na postojanje krivičnog dela iz stavova 1, 2 i 6 ovog člana.
- Važeći Krivični zakonik ne predviđa kao kvalifikatornu (značajnu) okolnost da je delo trgovine ljudima izvršio državni službenik prilikom vršenja službene dužnosti.
- Krivični zakonik ne uzima kao otežavajuću okolnost da je usled trgovine ljudima namerno ili iz svesnog nehata ugrožen život žrtve.
- Zakon odgovornosti pravnih lica za krivična dela ne predviđa mogućnost privremenog ili trajnog zatvaranja poslovnih prostorija koje su korišćene za izvršenje krivičnog dela trgovine ljudima.
- Imajući u vidu načelo pravne sigurnosti, u srpskom zakonodavstvu treba predvideti izričitu odredbu

koja bi odgovarala sadržini člana 8 EU Direktive 2011/36, a koja bi omogućila da se ne pokreće krivični postupak i ne kažnjavaju žrtve za njihovo učestvovanje u krivičnim delima pod prinudom.

Prilikom budućih izmena zakonodavstva vezanog za krivična dela trgovine ljudima, mogla bi biti uzeta u obzir rešenja hrvatskog krivičnog zakona, koja su sveobuhvatnija u odnosu na ona u Krivičnom zakoniku RS, napomenula je prof. Beširević.

Studija se takođe bavi i **dodatnim pravima koje bi trebalo garantovati žrtvama trgovine ljudima**, kao što su: (1) smeštaj, (2) obaveštenje o međunarodnoj zaštiti, (3) dobijanje informacija prilikom prvog kontakta, (4) obaveštenje o puštanju na slobodu ili o bekstvu učinioca ili okrivljenog iz pritvora ili zatvora, bez odlaganja, (5) pristup mehanizmima restorativne pravde, (6) zaštita žrtve kao svedoka putem Evropskog naloga za zaštitu, (7) pristup mehanizmima za naknadu štete u transnacionalnim situacijama i (8) prava žrtava državljana trećih država vezana za integraciju, a koje treba uvesti nakon ulaska Srbije u EU.

Na kraju, ali ne i najmanje važno, studija nudi preporuke za otklanjanje nedostataka u **zaštiti dece žrtava trgovine ljudima, ukazujući da treba:**

- *Uskladiti definicije deteta u srpskom i EU zakonodavstvu.* Trebalo bi u svim zakonskim aktima maloletnikom ili detetom označiti svaku osobu mlađu od 18 godina.
- *Otkloniti nedostatke inkriminacije trgovine maloletnim licima radi usvojenja.* Osnovni nedostatak je izostanak zaštite za decu stariju od 16 godina. Takođe, zakonodavac bi trebalo izričito da inkriminiše pokušaj trgovine decom radi usvojenja i izmeni član 389 tako što će kao otežavajuću okolnost uvesti izlaganje deteta opasnosti koja može dovesti do značajnog narušavanja njegovog fizičkog ili emocionalnog razvoja.

- *Otkloniti nedostatke u inkriminaciji posredovanja u vršenju prostitucije.* Osnovni nedostatak ove inkriminacije (čl. 184 Krivičnog zakonika) jeste što ne predviđa da se maloletna lica u ovom slučaju moraju tretirati kao žrtve.

Imajući u vidu brojne aktivnosti i izmene zakonodavnog okvira u poslednje dve decenije, bilo je neophodno uraditi detaljnu analizu trenutnog stanja, te će *ovaj dokument biti vredan resurs za dalje korake*, ocenio je Mitar Đurašković, Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima.

Srbija se Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Republike Srbije EU (2013) obavezala da će uskladiti relevantni nacionalni zakonodavni okvir sa pravom EU, kao i da će razvijati projekte od opšteg interesa, posebno u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, uključujući u to i trgovinu ljudima.

Jasmina Krunić
ASTRA

IMPRESSUM

Izdavač

Beogradski centar za bezbednosnu politiku
Đure Jakšića 6/5, 11000 Beograd, Srbija
www.bezbednost.org

Urednica

Jelena Pejić
(jelena.pejic@bezbednost.org)

Autori/ke

Nemanja Nenadić, Milan Igrutinović,
Tanja Ignjatović, Jasmina Krunic

Lektura

Tatjana Hadžić Jovović

Dizajn i prelom

Marko Marinković

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Evropske unije.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost koalicije prEUgovor i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Oktober 2019, Beograd

PRED VAMA JE

rEUformator – informator o poglavljima 23 i 24

rEUformator je namenjen profesionalcima, državnim službenicima, studentima, novinarima, predstavnicima civilnog društva, građanima i građankama zainteresovanim za praćenje politika iz dva najvažnija poglavlja u procesu pregovora o učlanjenju Srbije u Evropsku uniju. Nastao je u okviru koalicije prEUgovor, koja praćenjem procesa pregovora u oblastima pravosuđa i osnovnih prava (poglavlje 23) i oblasti pravde, slobode i bezbednosti (poglavlje 24) treba da doprinese suštinskoj demokratizaciji Srbije. Tekstovi koji se nalaze u rEUformatoru objavljuju se redovno na sajtu www.preugovor.org

Ukoliko:

želite da sarađujete ili da objavimo vest o nekoj vašoj aktivnosti, pošaljite imejl urednicima sa naslovom *Prilog za rEUformator*

želite da se prijavite ili odjavite sa mejling-liste pošaljite imejl *Prijava – Odjava rEUformator* na:
info@preugovor.org

